

22 | ČERVEN 2023

JSEM JEDNO UCHO

Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, z.s.

Cena 80 Kč

100 let

od položení základního
kamene Domova
neslyšících v Brně

SVAZ NESLYŠÍCÍCH
A NEDOSLYCHAVÝCH OSOB
v ČR, z.s.

PROGRAM

OSLAV

17. 6. 2023

10:00 – Otevření Domova neslyšících na Vodové

10:30 – Přivítání hostů a pronesení přípitku

Vystoupení Pantomimy S. I.

Představení 3 organizací (CDS, CZTN, P.S.I.)

12:00 – Otevření výstavy - historie

— Přestávka —

14:00 – Vzpomínky na Domov neslyšících - hosté

Představení 2 organizací (Oukej, Trojrozměr)

16:00 – Hands Dance – vystoupení v uměleckém
tlumočení

Představení 2 organizací (SKN Brno, BSN)

Hands Dance – závěrečné vystoupení

18:00 – Červnová noc (volný program)

23:30 – Konec programu

Po celou dobu akce bude zajištěno občerstvení.

Moderátoři Dušan a Dáša Málíkovi.

Obsah

Úvodní slovo prezidentky Šárka Prokopiusová	4
Jak šel čas... 100 let Domova neslyšících	5
Osobnost Eva Kantůrková	8
Osobnost Dana Peňázová	10
Rozhovor Tomáš Zbavitel	14
3 otázky Jindra Zemánek	15
Domov neslyšících Místo pro všechny	16
Rozhovor Iveta Melichar	21
Osobnost Zdeňka Winklerová	22
Pozvánka 100. výročí Domova neslyšících v Brně	24

Sledujte nás!

Chcete poznat životní příběhy dalších osobností Jsem jedno ucho? Příběhy najdete zde www.snn-cr.cz/JSEM-JEDNO-UCHO.

A pokud ještě nejste fanoušky naší FB stránky Jsem jedno ucho www.facebook.com/JsemJednoUcho, určitě to napravte! :-)

 /JsemJednoUcho

ÚVODNÍ SLOVO PREZIDENTKY SNN ČR

TEXT: Šárka Prokopiusová

FOTO: Jiří Čejka, archiv Šárky Prokopiusové

VZPOMÍNKY NA VODOVU

Těší mě, že mám na 100. výročí položení základního kamene „Domova hluchoněmých“ také svoje vlastní kulaté výročí. Poprvé jsem tam byla totiž v červnu 1993, tedy přesně před 30 lety!

Pamatuji si to opravdu téměř přesně. Dělal jsem totiž v Brně přijímací zkoušky na VŠ a využila jsem tehdy možnosti ubytování na jednu noc. Ve společném pokoji. Byla tam se mnou kamarádka a ve vedlejším pokoji byl neslyšící kluk, se kterým jsme se rychle seznámily a prokecaly s ním celou noc.

Už si nepamatuji, kde jsem k těm informacím, že se tam mohu ubytovat, tenkrát přišla (internet byl daleká budoucnost). Ale nemohlo to být složité, když jsem si to dokázala jako mladá nezkušená studentka zařídit. Během studia (nakonec jsem studovala v Praze) jsem toto ubytování ještě několikrát využila.

Jak to tam tenkrát vypadalo, si už nepamatuji, pro mě byla důležitější atmosféra, a ta byla skvělá. Vždyť jsme ani nešli spát...

Další setkání s „Vodovou“ už bylo pracovní. V roce 2011 jsem začala pracovat ve Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR, který se o dům stará a začala jsem do Brna „na Vodovu“ jezdit pravidelně. Dům tehdy vypadal skoro stejně jako v 90. letech, i když mezitím proběhla v roce 2010 velká rekonstrukce vnitřních prostor, vytápění apod. Zvenku se to

změnilo až v roce 2015, kdy proběhla už za mého působení v SNN další velká rekonstrukce včetně nástavby, zateplení a nové fasády.

Od této rekonstrukce jsou v domě i byty, které jsou dlouhodobě pronajímány neslyšícím za výhodných podmínek. Všechny byty jsou trvale obsazeny. Stejně tak pokoje pro studenty, i když ty by si určitě zasloužily také pořádnou opravu.

Kromě toho v domě sídlí různé organizace osob se sluchovým postižením a konají se tam různé akce.

Dům na Vodově, stejně jako v daleké minulosti, kterou znám pouze z fotografií a z vyprávění, a z období 90. let, které si už pamatuji, i dneska umožňuje setkávání (nejen) neslyšících.

Už téměř 100 let! To je opravdu jedinečná historie, na kterou můžeme být hrdí a naším úkolem je předat štafetu dál.

Věřím, že i za dalších 100 let budou v domě žít nebo se setkávat neslyšící i další lidé s postižením sluchu či ti, kteří s nimi spolupracují. ■

Šárka Prokopiusová

Šárka Prokopiusová | prezidentka Svazu neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR

TEXT: Jaroslav Paur
FOTO: archiv SNN ČR

JAK ŠEL ČAS...

100 LET OD POLOŽENÍ ZÁKLADNÍHO KAMENE DOMOVA NESLYŠÍCÍCH

Pohled na Domov zezadu. Vlevo od přízemí po 2. okno do 1. patra je rovněž přístavba z r. 1931.

Po vzniku ČSR v roce 1918 začaly postupně vznikat různé zájmové spolky po celé tehdejší ČSR. Také neslyšící v Brně včetně těch z okolních obcí se scházeli v restauracích v blízkosti Hlavního nádraží, především pak v restauraci pana Weise. Stále častěji hovořili o myšlence vytvořit spolek, který by byl podobný spolku tělesně postižených na Kociánce.

Zakládající valná hromada se sešla 23. března 1919 a rozhodla založit Zemskou ústřední jednotu hluchoněmých pro Moravu v Brně. Spolek byl později přejmenován na Zemskou ústřední jednotu hluchoněmých pro Moravu v Brně. Prvním předsedou se stal Vojtěch Vejchoda.

Na Valné hromadě si členové dali za cíl postavit v Brně útulnu pro příchozí

hluchoněmé hledající si práci a bydlení z okolních vesnic. Jejich cílem bylo vybudovat v Brně mateřskou školu, učňovské obory a později i vysokou školu.

Spolek začal vydávat vlastní noviny „Přítel“, později „Zájmy hluchých“. Předsedou výboru pro výstavbu se stal redaktor novin „Přítel“ Vojtěch Hrbek, pozdější předseda spolku. Noviny vycházely v nákladu 10 000 výtisků.

Základní kámen byl položen 18. července 1923. Ovšem v listopadu téhož roku byla stavba zastavena pro nedostatek finančních prostředků. Vedení spolku však dostalo geniální nápad prodávat časopis „Přítel“ prostřednictvím neslyšících kolportérů ve vlcích, nádražích a vůbec na veřejnosti za 1 Kčs.

Prostřednictvím neslyšících kolportérů, kteří noviny prodávali i ve vlcích po celé ČSR za 1Kčs, získali prostředky na výstavbu „útulny“. Podařilo se jim získat prostředky i z jiných zdrojů, 5 000 Kčs věnoval taktéž první prezident Tomáš Garrigue Masaryk.

A tak korunka ke korunce a další dary zajistily potřebnou částku 300 000 Kčs k dokončení stavby. Dne 27. září roku 1925 byla útulna slavnostně otevřena. V roce 1930 byla budova zvýšena o jedno patro a z iniciativy Františka Kopřivy bylo založeno Výrobní družstvo hluchoněmých krejčích, obuvníků a stolařů. Výrobním zázemím byla i budova, ke které byl v roce 1931 přistaven levý trakt. V druhé polovině třicátých let, v době hospodářské krize, ztrácelo družstvo

zakázky. Přesto s různou úspěšností existovalo do druhé poloviny čtyřicátých let.

Nezůstalo jen u ubytování. Spolek poskytoval různé poradenské a sociální služby. Budova byla centrem spolkové činnosti neslyšících na jižní Moravě. V době nacistické okupace měla o budovu zájem nacistická správa. Pokus však byl zažehán.

Necitlivým rušením a sjednocováním spolků zdravotně postižených v roce 1950 byla zrušena také Zemská ústřední jednota hluchoněmých pro Moravu v Brně. Spolek byl začleněn do Ústřední jednoty invalidů a následně pod Československý svaz invalidů včetně majetku. Domov byl však nadále k dispozici především neslyšícím. Poskytoval pro ně jak ubytovací služby, tak klubovny pro spolkovou činnost. Svaz invalidů, respektive jeho krajská organizace, byla správcem objektu a financovala nezbytnou údržbu. Přesto se v druhé polovině 70. let objekt dostal do havarijního stavu.

První velká rekonstrukce objektu proběhla v roce 1980. Dlouho se hledala stavební kapacita. Po víceletém hledání se našla. Firma však měla jasnou podmínku – provede pouze stavební řemesla, tj. stavební práce.

Vše ostatní – například bourání, výkopové práce, odvoz sutí apod. si musí majitel zajistit sám. Brněňští neslyšící pod vedením předsedy Františka Gottwalda odpracovali dobrovolně

5 000 hodin – tedy 625 osmihodinových pracovních směn.

Svaz invalidů pak z vlastních prostředků uhradil ve výši přes 1 000 000 Kčs stavební práce a nákup materiálu.

Kompletně byly opraveny dřevěné konstrukce střechy a znovu položena nová střecha, zpevněny podlahy, provedena izolace, vybourány příčky, přistavěn malý sál, zbudováno ústřední topení a nakoupeny 2 plynové kotle. Do té doby se v budově topilo kamny. Změnila se i prostorová struktura místností.

Druhá velká rekonstrukce proběhla v roce 2010. Po třiceti letech provozu byly vyměněny plynové kotle za modernější s nižší spotřebou plynu, provedena rekonstrukce ústředního topení, rekon-

strukce rozvodů a odpadů, zrekonstruována všechna sociální zařízení a další práce v celkové částce 300 000 Kč. Vše uhradil Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR z vlastních prostředků.

„V Centru jsou zabezpečovány tlumočnické služby, aktivizační služby a specifické sociální poradenství.“

Třetí velká rekonstrukce a dostavba byla provedena v roce 2015. Cílem projektu bylo provedení zásadních stavebních úprav k odstranění bariérovosti objektu z hlediska přístupu pro zdravotně handicapované a seniory. Byla vybudována nájezdová rampa a ve velkém sále je k dispozici indukční smyčka a jsou připravena zařízení pro přepis mluveného slova. Rozšířila se kapacita klubových místností a učeben. Nástavbou půdního prostoru a rekonstrukcí střechy bylo v nových prostorech získáno 5 nových kluboven s celkovou plochou 166,5 m². Dále pak 4 byty 2+kk a jedna garsoniéra.

Byty jsou určeny pro dlouhodobé bydlení seniorů nebo jako startovací byty mladých neslyšících rodin. K dispozici je i přechodné ubytování pro sluchově postižené studenty či krátkodobé ubytování při sportovních a jiných akcích. Pro vstup do jednotlivých podlaží, především pro starší osoby, je instalován samoobslužný schodišťový výtah.

„Soustředění aktivit do jednoho objektu s velkou kapacitou společenských prostor a odpovídajícím technickým zázemím je na území Brna unikátní.“

Rekonstruovaný objekt, v Brně se mu říká „Domov“, je určen pro všechny osoby se sluchovým postižením. Organizace sluchově postižených mohou v Domově využívat kapacitu kluboven pro své akce. V Centru jsou zabezpečovány tlumočnické služby, aktivizační služby a specifické sociální poradenství.

Soustředění aktivit do jednoho objektu s velkou kapacitou společenských

prostor – klubovny, ubytovací kapacity a sály pro větší shromáždění s odpovídajícím technickým zázemím, tj. zejména indukční smyčky, počítačové učebny, připojení na internet, velkoplošné televize apod., jsou na území Brna unikátní.

Realizací tohoto projektu se navýšily kapacity veškerých výše zmiňovaných prostor, čímž se sluchově postiženým dětem a jejich rodinám a sluchově postiženým dospělým či seniorům rozšířila i možnost využívat odborné sociální služby, které zvyšují jejich informovanost a motivaci a umožňují jim lépe

překonávat informační a komunikační bariéru, a to v rámci jednoho objektu.

Celkové způsobilé náklady projektu 9 780 617,50 Kč byly hrazeny z dotace Regionálního operačního programu Jihovýchod ve výši 7 415 127,76 Kč a z vlastních prostředků SNN v ČR v částce 2 365 489,73 Kč. Mimo to Svaz z vlastních zdrojů uhradil 500 044,50 Kč na předprojektovou přípravu a dalších 1 220 000 Kč na stavební a instalační úpravy nezahrnuté do projektu. Celkem Svaz investoval z vlastních prostředků do „Domova“ více jak 7 300 000 Kč. ■

Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, z.s. je nezpochybnitelným vlastníkem „Domova neslyšících“ na adrese Vodova 1391/35, Brno-Královo Pole. Nemovitosti byly Svazu jako jediné v tehdejší době existující organizaci sluchově postižených předány v roce 1990 na základě ústavních zákonů Federálního shromáždění ČSFR č. 496/1990 Sb. a č. 497/1990 Sb. Zákony se týkaly převodu majetku tehdejšího Svazu invalidů na nové organizace. Naplnění ústavních zákonů kontrolovalo Federální ministerstvo kontroly.

V roce 2008 navrhl Svaz všem brněnským organizacím neslyšících a nedoslýchavých vytvoření společné obecně prospěšné společnosti, na kterou po registraci bezúplatně převede objekt Vodova 1391/35, Brno-Královo Pole.

Tento bezprecedentní návrh zapojit se finančně a organizačně do správy „Domova neslyšících“ společně s ostatními brněnskými organizacemi nebyl z různých důvodů organizacemi neslyšících v Brně přijat.

Pro Svaz to byl impulz ještě aktivněji hledat zdroje, včetně vlastních prostředků, na nezbytnou rekonstrukci a dostavbu s cílem, aby „Domov neslyšících“ byl plně k dispozici pro neslyšící a nedoslýchavé a jejich organizace v Brně. Tak jako měli na mysli před 100 lety jejich zakladatelé Vojtěch Vejchoda, Vojtěch Hrbek, Jindřich Metelka, František Kopřiva či pozdější předseda organizace neslyšících na Vodově František Gottwald. ■

OSOBNOST

TEXT: Veronika Širc
FOTO: archiv Evy Kantůrkové

EVA KANTŮRKOVÁ: NESLYŠÍCÍM POMÁHÁM 50 LET. JSOU MOJE RODINA

Celý život strávila mezi neslyšícími. Nejdříve mezi nimi žila, následně jim celý život pomáhala. A nyní, ve svých 74 letech, se už pomalu chystá do „tlučnického důchodu“. I když ne tak docela...

„Neslyšící jsou moje srdíčka, moje rodina. A tak to budu v sobě mít až do konce života. I když už nebudu jako tlučnice pracovat, pomáhat jim budu pořád. I když už na to nebudu mít pracovní úvazek,“ říká čtyřiasedmdesátiletá tlučnice Eva Kantůrková (rozená Stoklasová), která neslyšícím tlučila přes 50 let.

Eva je spjatá s komunitou neslyšících doslova celý život. „Do Domova neslyšících v Brně jsme se s rodiči přistěhovali, když mi byl jeden rok. Mezi neslyšícími jsem vyrůstala a žila až do doby, než jsme se s manželem odstěhovali do vlastního. Ale s mými rodiči tam i dál bydlela sestra s bratrem.“

Na Brněnský spolek neslyšících, který letos v létě oslaví 100 let, má nádherné vzpomínky. „Do spolku chodilo tolik neslyšících! Od pana Gottwalda jsem dokonce slyšela, že existuje film, kde jsem já jako malá dvouletá a snažím se tam dorozumívat,“ usmívá se při vzpomínce Eva.

Potají na zákusky

Jako dítě trávila hodně času ve vnitrobku na zahradě, kam chodili neslyšící hrát kuželky. „Můj tatínek byl zahradník, staral se o stromy. Přes léto jsme s neslyšícími trávili čas na zahradě, v zimě jsme se zase scházeli v sále, kam kromě neslyšících chodili i nedoslýchaví lidé, kteří tam měli schůze.“

S úsměvem na rtech pak vzpomíná i na legendární zábavy, na které si jako dítě chodit nemohla, ale... „Mamka mě vždy zamkla v pokoji a šla s tatínkem dolů do sálu na zábavu. A já jsem v neděli ráno běžela do kuchyňky, protože jsem věděla, že tam někde za oknem budou ještě zákusky, co zbyly...“

Její tatínek Jaromír Stoklasa byl členem výboru organizace. S její maminkou se brali v osmačtyřicátém roce. Nejdříve bydleli v Brně na Špitálce.

Soused mi řekl, že mám hluché a blbé rodiče

„Byl to však nevhodný pavlačový byt. Když proto rodiče dostali nabídku nastěhovat se do Domova neslyšících, využili toho. Tehdy tam byly tři byty – ten náš, pana Gottwalda, pak tam byla kancelář a v posledním bytě bydleli manželé Krejčí. Vedle nás pak byla ubytovna, kde bydlela děvčata, neslyšící manželé Koňákoví, Vejchodovi a jedna stará paní. Celkem asi 25 neslyšících,“ vrací se zpátky v čase Eva, která je sama CODA.

„Měla jsem neslyšící rodiče. Maminka ohluchla v jednom roce, tatínek ve třech letech po zánětu mozkových blan. Tím, že tatínek ale docela dobře mluvil a kolem mě byli samí neslyšící, ani jsem si to neuvědomovala, že to má někdo jinak. Až když se mi jeden soused z ulice vysmíval, že mám hluché a blbé rodiče, začala jsem nad tím přemýšlet. Hodně mě to trápilo a nevěděla jsem, jak se bránit.“

10 korun za tlučnění

Přestože Eva mluví o tom, že tlučí, teprve 50 let, s neslyšícími k doktorům a na úřady chodila už od svých 14 let.

„Vzniklo to velmi přirozeně. V Brně měli neslyšící problémy s komunikací

na mnoha místech. Chodili za mnou, abych jim pomohla. A také jsem v té době začala tlumočit přednášky, akce pro neslyšící. Nejdříve dobrovolně. A až potom mi nabídli ve spolku pár korun – tehdy to bylo 10 korun za tlumočení.“

Referentka pro sluchově postižené

Eva vzpomíná na dobu, kdy Domov neslyšících ještě nebyl pod Svazem neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, ale pod Svazem invalidů. „Krajským tajemníkem tam byl pan Leinweber, který chodil o berlích a staral se o Domov neslyšících. Rodiče mu platili nájemné, on ho chodil vybírat. A byl

to i on, kdo mi nabídl, že bych mohla tlumočit za peníze.“

Dokonce jí pomohl se dostat na střední ekonomickou školu. „V patnácti letech jsem chtěla na tuto školu, ale byla protekční. Ale nakonec jsem se tam dostala!“

Když dostudovala, nevěděla, kam se profesně dále ubírat. „Od rodičů jsem moc informací, co bych mohla dělat, neměla, a tak jsem začala pracovat jako referentka pro sluchově postižené. Na starost jsem měla pomoc a řešení osobních záležitostí, administrativní podporu pro organizaci, jezdila jsem po kraji. A nakonec jsem měla na starost oblast od Jihlavy až po Zlín.“

Se standardy mám problém

Když se Eva ohlíží a rekapituluje, je jedna věc, která ji trápí. „Měla jsem vždy nízké sebevědomí a nikdy jsem nebyla nikým vedena v práci. Měla jsem jen v sobě zakořeněné, že chci pomáhat. Že je to mé poslání. Proto je pro mě v této době těžké vnitřně se srovnat se standardy... Chápu, že nějaký rámec je potřeba. Po tolika letech práce s neslyšícími ale vím, jak na tom někteří jsou. Někteří mají výborné zázemí a jsou na tom dobře. Ale jiní – a že takových mám v Jihlavě, kam jsem se přestěhovala, hned několik – neumí se o sebe absolutně postarat, rodina je k tomu nikdy nevedla... A takový člověk potřebuje pomocnou ruku. A ideálně jednoho člověka, který zná jeho sociální situaci a umí mu pomoci ve znakovém jazyce.“

A stejně tak ji trápí, když často sami tlumočníci znakového jazyka mají výhrady proti CODA tlumočnickům.

„Neslyšící si často stěžují na lékaře, že na ně nemají čas, že jim nic nevysvětlí. Já si na neslyšící najdu čas vždy.“

Pracovní od – do? To pro mě není

„Mám neslyšící rodiče, pohybovat se mezi neslyšícími je pro mě přirozené. Jezdíme spolu na výlety, jsme jedna rodina. Berou mě jako svou oporu. Neslyšící si často stěžují na lékaře, že na ně nemají čas, že jim nic nevysvětlí. Já si na neslyšící najdu čas vždy. Nad rámec pracovní doby. Bohužel však někteří tlumočníci to dnes mají nastavené tak, že jsou zapláceni za přípravu, odtlumočení a tím to pro ně končí... Tohle bych nedokázala. Tlumočení neslyšícím, to není jen práce. To je životní styl.“ ■

OSOBNOST

TEXT: Veronika Širc

FOTO: Česká televize, archiv Dany Peňázové

DANA PEŇÁZOVÁ: NEJSOU DOBŘÍ A ŠPATNÍ TLUMOČNÍCI. VÁŽÍM SI VŠECH

Dana Peňázová
tlumočnice

Jako CODA – dítě neslyšících rodičů – trávila v Brněnském spolku neslyšících celé dětství. „Byla jsem tam odmalička. Vždy jeden den v týdnu plus veškeré svátky, oslavy,“ vrací se zpátky v čase dlouholetá tlumočnice znakového jazyka Dana Peňázová.

„Když jsem byla malá, Brněnský spolek neslyšících byl jedinou organizací, kde se neslyšící mohli setkávat. Když bylo hezky, blbli jsme venku, na zahradě. A ráda vzpomínám na akce typu Mikuláš nebo MDŽ. Slyšící, neslyšící... Bylo to místo, kde se nerozlišovalo, kdo má a kdo nemá sluchovou vadu. To bylo na tom to úžasné,“ usmívá se Dana.

Její maminka se kamarádila i s maminkou tlumočnice Evy Kantůrkové. „Když jsem začala chodit do Domova neslyšících v Brně, Eva tam bydlela se svými neslyšícími rodiči v jednom z bytů. Byla pro mě jedním z prvních tlumočnických vzorů, který mě ovliv-

nil,“ vzpomíná Dana, jejíž celý život je spojen s neslyšícími.

V dobách jejího dětství a dospívání nepracoval nikdo jako profesionální tlumočnick, všichni měli své stále zaměstnání a tlumočili na dohodu. Dana začala svým neslyšícím rodičům tlumočit přirozeně, automaticky. Už jako dítě, zadarmo. A později jí Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR nabídl tlumočení na dohodu.

„Vnímáte znakový jazyk jako svůj mateřský?“ zajímá mě.

„Ano... Ve znakovém jazyce přemýšlím, vnímám ho tak. Ale velmi brzy jsem se dostala i k českému jazyku, který je pro mě druhým mateřským jazykem. Otec s námi nežil, bydlela jsem s maminkou sama, a proto nám pomáhal maminčin bratr. Strýc zařídil, že jsem se v raném věku dostala do jeslí, abych měla kolem sebe mluvní vzory. Doma jsme sice komunikovaly

znakovým jazykem, ale zároveň mamka mluvila relativně dobře. Díky tetě, která mě přivedla ke čtení, se ze mě stal navíc knihomol.“

Možná i díky knihám pak ve škole prospívala velmi dobře. „Od první do čtvrté třídy jsem měla chápající paní učitelku, která velmi rychle pochopila, jakou mám rodinnou situaci, že mám neslyšící matku a vysvětlila to mým spolužákům. Mamka na třídní schůzky nechodila, paní učitelka jí psala mé hodnocení do žákovské knížky.“

První tlumočení? Na dohodu

Od dětství tlumočila, co bylo potřeba. Ale asi v šestnácti letech na to měla ‚papír‘. A v osmnácti letech jela na své první školení tlumočnicků.

„Dlouhé roky jsem se vzdělávala. Po příjezdu na mé první školení jsem si myslela, že všechno umím, že se nemusím učit jako začátečník. Jenže já

jsem ovládala jen běžnou komunikaci potřebnou k životu. Máma, táta... Zнала jsem jednotlivé znaky... Ale tehdejší vedoucí tlumočnice, paní Jana Kubicová, mě vyvedla z omylu. Velmi rychle mi dokázala, že nemohu pracovat jako tlumočnice, že ještě neumím dost na to, abych tlumočila vše. Musela jsem se naučit překládat vše, vyzkoušet si různé tlumočnické situace, zvýšit si slovní zásobu nejen z běžného života, ale i v odborné oblasti. To pro mě bylo setkání s tvrdou realitou, ale zároveň nejlepší škola.“

Když v 19 letech dokončila střední školu a šla do svého prvního zaměstnání, už v té době působila jako tlumočnice na dohodu. A když bylo potřeba tlumočit v pracovní době, tehdy to fungovalo tak, že Svaz neslyšících doplácel zaměstnavateli úšlou mzdu za dobu, kdy byla tlumočnice na tlumočení. „Svaz mě uvolnil z práce a zaplatil mému zaměstnavateli úšlou mzdu za tlumočení nebo školení, které bylo pro tlumočníky pod svazem povinné. A pokud jsem chtěla pracovat jako tlumočnice na dohodu, musela jsem jet na školení dvakrát do roka.“

**„CODA
tlumočníci
jsou většinou
velmi empatičtí
k potřebám
neslyšících.
Dokážeme hodně
vyčíst z mimiky,
z postoje
neslyšících,
známe dobře
jejich kulturu.“**

U lékaře, na úřadech i při nákupu
Na úplně první tlumočení si už Dana nevpomíná. „Bylo toho totiž hodně.“

Chodila jsem s matkou i ostatními neslyšícími k lékařům, na úřady... Nebo i do samoobsluhy. Dříve totiž byl převážně pultový prodej, takže bylo potřeba mnohdy asistovat i při nákupu. I když např. moje matka relativně dobře mluvila, bylo potřeba jí tlumočit i v obchodě, protože jí naopak nerozuměly prodavačky,“ vysvětluje Dana. A jedním dechem dodává, že jí však přišlo přirozené celé dětství rodičům tlumočit.

„Ale to, že se člověk CODA automaticky stane tlumočnickem znakového jazyka, není pravidlo. Zнала jsem dost svých vrstevníků, dětí neslyšících rodičů, kteří neznakovali, nebo to nechtěli ani sami jejich rodiče.“

Po revoluci se najednou šířily názory, že CODA tlumočnick je špatný tlumočnick. Ale v zahraničí si těchto tlumočnicků velmi váží. Jsou totiž spojnicí mezi oběma světy, světem slyšících i neslyšících a znají podrobně obě kultury.

„Vím, že to i někteří mí současní kolegové berou negativně, ale je to o člověku. Tlumočení, to je celoživotní vzdělávání. Tlumočnick nemůže říci, že je profesionální tlumočnick, že se již nemusí vzdělávat. Vznikají nové znaky, nové obory... Vzdělávání v tlumočnickém oboru je celoživotní záležitost. Co naopak ale obecně vidím pozitivního na CODA tlumočnicích, je to, že od dětství pomáhali svým rodičům, byli dříve ‚dospělí‘, ovládali více praktických věcí než jejich vrstevníci. Už

v nízkém věku jsem se musela naučit vypisovat složenky, uměla jsem spoustu praktických věcí, které bych se – se slyšícími rodiči – třeba naučila mnohem později.“

Krátké rebelství

Když se zpětně ohlíží za tlumočením, uvědomuje si, že v jejím životě bylo období vzdoru, kdy mamince tlumočit nechtěla. A toto období přišlo, jak jinak, v pubertě...

„Začala jsem na mamku tlačit, aby více mluvila, aby jí bylo rozumět a já s ní nemusela všude chodit. No a dostala jsem pár facek s argumentem, že když je neslyšící, že mluvit nemusí. A že na ni musím stále znakovat. Takže toto moje rebelství trvalo velmi krátkou dobu. Ale už tenkrát jsem to nemyslela zle. Jen jsem chtěla, aby mamka byla samostatnější, aby se obešla bez tlumočnicka.“

Jako tlumočnice se dostala na mnoho míst po světě. A právě v souvislosti – s mnohdy negativní – ‚CODA nálepkou v ČR‘ má postřeh ze zahraničí.

„My Češi jsme zvláštní národ... Často je to tak, že ten, kdo má ostré lokty, si najednou něco vymyslí, má svou představu, prosadí to... A přitom ve světě se na CODA tlumočnicků nahlíží úplně jinak, neslyšící lidé i lidé kolem komunity neslyšících si CODA tlumočnicků velmi váží. Mrzí mě proto, že i v dnešní době se najdou lidé či instituce, které prosazují, že CODA tlumočnicki nejsou kva-

litní, profesionální tlumočníci. Přitom CODA tlumočníci jsou většinou velmi empatictí k potřebám neslyšících. Dokážeme hodně vyčíst z mimiky, z postoje neslyšících, známe dobře jejich kulturu. Neřešíme s neslyšícím, že toto a toto by měli již znát. Když tápe, pomůžeme mu, neděláme jen prostý překlad. Víme totiž, že slyšící společnost by se jinak na neslyšícího mohla koukat negativně, mohla by si myslet, že je hloupý. Ale každý tlumočník by měl tlumočit tak, aby neslyšící porozuměl sdělenému obsahu. A to je cíl tlumočení.“

Respekt vůči všem tlumočnickům

Dana má za sebou účast na bezpočtu konferencí. A např. na jedné z nich – v Linci – se bavila s českými neslyšícími účastníky. Pak ‚přepnula‘ a bavila se se slyšícími kolegy. Po chvíli k ní přišli neslyšící cizinci, tak s nimi začala mluvit mezinárodním znakovým systémem.

„Tohle na konferenci opravdu oceňovali, že je člověk flexibilní. Mám pocit, že u nás toto není, není tady ten respekt a vzájemná úcta mezi kolegy. Po revoluci měli někteří potřebu dostat se nahoru. A právě ve vztahu k některým negativním názorům mě mrzí, že my v Česku jsme tak krátkozrací. Já osobně si vážím všech tlumočnicků, a je jedno, jestli jsou CODA, nebo ne. Nesouhlasím s tím, aby se CODA tlumočníci dávali na piedestal. Ale hlavně – tlumočník by nikdy neměl říkat o jiném tlumočnickovi, že je špatný nebo dobrý. Naučila jsem se mít respekt vůči všem tlumočnickům. Už na jednom z prvních školení mě starší kolegové, tlumočníci, naučili, že tlumočník nikdy neřekne nic špatného vůči kolegovi tlumočnickovi. Byli to úžasní lidé. Já se tímto pravidlem snažím řídit celý život. Jsem ráda, že je mezi námi nová mladá generace šikovných kolegyně a kolegů, kteří perfektně ovládají znakový jazyk.“

Z tlumočnice ředitelkou

Přestože Dana Peňázová pochází z Brna, dva roky žila v Litoměřicích, kam odešla za svým manželem a jeho prací. „Když se pan Lauer mann ze Svazu neslyšících a nedoslýchavých dozvěděl, že se budeme vracet do Brna po mé mateřské dovolené, nabídl mi, abych se stala tlumočnicí ve Stacionáři neslyšících na Vodově ulici.“

„Potkávala jsem mladé neslyšící studenty, u kterých jsem najednou neřešila jejich osobní problémy. Jen jsem jim tlumočila výuku. A pak jsem šla domů s čistou hlavou. Navíc jsem zjistila, že mě tato práce naplňuje, cítila jsem to jako posun dál.“

Do své původní firmy se vrátit nemohla, protože firma její místo zrušila. „A tak jsem ráda přijala nabídku na práci, kterou jsem vždy chtěla dělat na plný úvazek. Ve Stacionáři neslyšících jsem pak vystřídala na pracovní pozici vynikajícího tlumočnicka, pana Vaška Gottwalda, který pro mě byl druhým tlumočnickým vzorem.“

K práci tlumočnice přibýly přirozeně i další činnosti. Dana pomáhala

v Brněnském spolku neslyšících s administrativou, psala projekty, oslovovala sponzory, pomáhala s řízením stacionáře.

„Když odcházel Josef Žákovský, v té době ředitel Stacionáře neslyšících, později Centra denních služeb, do důchodu, stala jsem se ředitelkou místo něj. A fakticky se toho pro mě moc nezměnilo. V té době jsem už měla za sebou několik úspěšně podaných projektů, se kterými mi pomáhala vynikající ekonomka, paní Zdeňka Strouhalová. Výzvou pro nás pak byla změna sociální politiky města Brna, které připravovalo síť poskytovatelů sociálních služeb, zároveň se změnou poskytování dotací. A my jsme se musely s touto novou situací vypořádat tak, abychom byly zařazeny do této sítě a měly zaručené dotace vždy na následující čtyři roky. Myslím, že díky naší profesionalitě jsme to zvládly velmi dobře – Stacionář se do sítě poskytovatelů dostal,“ vzpomíná Dana.

„Tehdy, kdy ještě nebyli oddělení sociální pracovníci od tlumočnicků, chodila jsem s neslyšícími klienty na úřady, k lékařům nejen jako tlumočnick, ale vykonávala jsem současně i sociální práci. Když jsem dopředu věděla, co daný

úřad bude požadovat, připravili jsme se na to s klientem, nemuseli jsme tam jít dvakrát. I dnes je pro sociální pracovníci výhoda, když ovládá znakový jazyk. Nepotřebuje tak k sobě už nikoho dalšího. S klientem jde tedy jen jeden člověk. Víím, že dnes je jiná sociální politika, je oddělena práce sociální pracovníce a tlumočnice. Ale podle mého názoru – ovládat v pozici sociálního pracovníka zároveň znakový jazyk – je výhodou,“ usmívá se Dana.

Vyhořela. A dostala se na Masarykovu univerzitu

Na jednu stranu bylo výhodou být „2v1“, naučit se spoustu věcí. Na druhou stranu Dana přiznává, že dělat tlumočnicki, ředitelku, být součástí komunitního plánování či neustále shánět peníze na provoz ji stálo spoustu sil a energie.

„Vyhořela jsem,“ říká upřímně. „Bylo toho už na mě moc. A i tím, jak jsem byla zaangażovaná v pomoci neslyšícím, mi pak ta samotná práce lezla na nervy, brala jsem si vše osobně a řešila problémy klientů i doma. Vadilo mi, že jsem stále dokola vysvětlovala klientům stejné věci, např. aby nepodepisovali něco, čemu nerozumí, aby si – pokud neovládají dobře český jazyk – nechali přeložit

jim předložené dokumenty apod. Tato práce mě prostě semlela,“ vzpomíná.

Dana cítila, že potřebuje změnu. A ta nastala spoluprací se Střediskem Teiresias na Masarykově univerzitě.

„Současná ředitelka centra Iveta Melichar tam v té době studovala. Řekla mi, že tam shání tlumočnicka, ať se zeptám, jestli by mě nezaměstnali. Povedlo se. Pro mě to byla velmi příjemná změna, potkávala jsem mladé neslyšící studenty, u kterých jsem najednou neřešila jejich osobní problémy. Jen jsem jim tlumočila výuku. A pak jsem šla domů s čistou hlavou. Navíc jsem zjistila, že mě tato práce naplňuje, cítila jsem to jako posun dál.“

Práce na univerzitě jí vlila novou krev do žil. Dozvívala se nové informace, vedle tlumočení pro další studenty spolupracovala s Ivetou např. na nových znacích z psychologie, později začaly vytvářet na univerzitě online slovník odborné terminologie pro různé obory na univerzitě. Byla to nová zajímavá aktivita, která ji uspokojovala.

„Zjistila jsem, že potřebuji dělat tvůrčí práci, stereotyp mě ubíjí. Každý den v práci je jiný. A to mě na tom baví, stejně jako mě stále baví poznávat krásu znakového jazyka.“ ■

ROZHOVOR

TEXT: Veronika Širc
FOTO: idetskysluch.cz

TOMÁŠ ZBAVITEL: NA VODOVU JSEM JAKO DÍTĚ ZAČAL CHODIT DO DIVADELNÍHO KROUŽKU. A TEĎ TU JSEM SPRÁVCEM

Aby všechno v Domově neslyšících v Brně fungovalo tak, jak má, je zapotřebí aktivního správce. A právě tím se stal nedávno Tomáš Zbavitel, první neslyšící, který vystudoval VUT. Co to obnáší starat se o takovou historickou budovu? Nejen na to nám odpověděl v rozhovoru.

Tomáši, jaké všechny organizace sídlí ve Vodově?

V naší budově sídlí různé organizace. Je to Brněnský spolek neslyšících, Centrum denních služeb pro sluchově postižené Brno, Centrum zprostředkování tlumočení neslyšícím, Trojrozměr, Brněnské centrum českého znakového jazyka, Sportovní klub neslyšících Brno, Evropské centrum pantomimy neslyšících (Pantomima S.I.) a Divadelní spolek OUKEJ.

Jak je pro tebe časově náročné starat se o tak velkou budovu? Co to obnáší?

Jak to říct, když tu pracuji teprve dva měsíce – stále se učím a každý začátek požaduje velké úsilí a časovou náročnost. Ale věřím, že si tu rychle zvyknu, protože už dlouho znám budovu Vodova. Doufám, že v létě, kdy bude probíhat obnova několika místností, to nebude tak komplikované.

Jak ses stal správcem? Kdo ti to nabídl?

Když jsem byl studentem na VUT, pracoval jsem v Centru denních služeb pro sluchově postižené Brno. Po náročném období, kdy jsem musel splnit studium, zvládat koronavirovou pandemii a pomáhat uprchlíkům z Ukrajiny a uvažovat o doktorském studiu, jsem se rozhodl získat běžnou práci. Ani nevím, jak rychle to bylo, ale hned mi nabídli

tuto pozici. Paní Iveta Melichar mě jim doporučila, takže jsem se setkal s paní Prokopiusovou a panem Paurem. Nyní jsem správcem.

Bydlí tu – stejně jako v minulosti – neslyšící a studenti se sluchovým handicapem?

Ano, bydlí tu neslyšící. Mezi studenty není nikdo se sluchovým postižením.

Kolik je tu aktuálně bytů a pokojů?

V budově máme čtyři byty a sedm pokojů. Je tu pouze jedna volná postel mezi studenty v pokoji, ostatní všechny jsou obsazené.

Jaký máš ty k této budově vztah? Pamatuješ si, kdy jsi tam byl poprvé?

Nepamatuji si to moc dobře, ale chodil jsem tam, když jsem malý – moje mamka tam chodila, aby se naučila znakový jazyk. Chodil jsem také s dětmi do „divadelního kroužku“, který později byl rozpuštěn a já začal chodit do Pantomimy S.I. v deseti letech. Po dlouhých letech, kdy jsem studoval magisterské studium, jsem se stal pracovníkem Centra denních služeb pro sluchově postižené a byl jsem také členem ve výboru Brněnského spolku neslyšících. Nyní jsem správcem, takže se dá říct, že tuhle budovu znám až moc dobře.

Jak často jsi na Vodově? Každý den?

Ano, jsem tady každý den. Zabývám se papírováním, provádím drobné opravy, kontroluji dostupnost různých zásob, dbám na řádné platby, starám se o zahradu a podobně. ■

3 OTÁZKY PRO... JINDRU ZEMÁNKU

Když se řekne Domov neslyšících v Brně, mnoha lidem naskočí Pantomima S.I. a její legenda Jindra Zemánek. Pro toto speciální červené číslo časopisu Jsem jedno ucho proto zavzpomínal, jak to všechno kdysi začalo...

Jindro, vybavíš si, kdy jsi byl poprvé na Vodově?

Úplně poprvé jsem byl v Kulturním domě neslyšících v roce 1975 u příležitosti IV. Mezinárodního festivalu pantomimy neslyšících. Byl jsem součástí organizačního štábu tohoto festivalu spolu s Jaroslavem Paurem. Ředitel Kulturního domu byl Lumír Graca a předseda Brněnské organizace neslyšících byl pan František Gottwald. Další výborná spolupráce byla pak také s paní Ludmilou Gallovou, která pracovala v Městském svazu.

Co se událo po skončení festivalu?

S panem Paurem jsem se domluvil na pořádání pantomimických víkendů, které se konaly vždy v některém rekreačním středisku tehdejšího Svazu invalidů v Podlesí a v Hodoníně u Kunštátu. Navrhovaly se tam krátké příběhy a etudy. Mezitím každoročně vždy v nějakém okresním městě probíhala přehlídka amatérské pantomimy neslyšících, které se účastnily skupiny a jednotliví neslyšící mimové. V té době byl o pantomimu veliký zájem. Účastnily se čtyři skupiny z Prahy, dvě z Brna, dvě z Ostravy, Českých Budějovic, Plzně a mimo to pět až sedm jednotlivců. Příběhy a náměty byly sice velmi jednoduché a nedokonalé, ale nadšení herců bylo velké. Postupně se v porotě přehlídek objevoval Boris Hybner a Jiří Kaftan.

A přelomovým rokem byl rok 1980, že?

Ano, právě někdy kolem roku 1980 jsme se s Jaroslavem Paurem domluvíli na možnosti založit soubor, který mohl nastudovat témata závažnější, a tak by mohl reprezentovat neslyšící kultu-

ru, jako to bylo v okolních zemích. V Polsku, Bělorusku a v Německu se neslyšícím skupinám a divadlům věnovali profesionální mimové, režiséři a další odborníci. V roce 1981 byl přizván ke spolupráci Kaj Kostelník a koncepce výuky a prezentace se zásadně změnila. Také význam Kulturního domu neslyšících byl rozhodující. Jednou měsíčně se intenzivně zkušelo a cvičilo. Soubor měl v té době dvacet jedna neslyšících herců, svého zvukaře

a osvětlovače. Dvojice tvůrců Kostelník – Zemánek za téměř patnáct let spolupráce vytvořila 10 celovečerních pantomimických představení a velké množství krátkých vystoupení a etud. Soubor za tu dobu vystupoval několikrát v Japonsku, USA a mnoha evropských zemích. Také díky dobrému zázemí (Kulturnímu domu neslyšících), zkušenostem a pravidelné práci se soubor Pantomima S.I. stal vyhledávaným a uznávaným divadlem. ■

TÉMA

TEXT: Jaroslav Paur

FOTO: facebook.com, ds-oukej.cz, mistnikultura.cz

DOMOV NESLYŠÍCÍCH? MÍSTO PRO VŠECHNY

Objekt „Domova“ v současné době využívá osm organizací sdružujících neslyšící či nedoslýchavé lidi nebo osoby zabývající se činnostmi v jejich prospěch. Provoz zrekonstruované budovy je každodenní, pravidelně i o víkendech zde probíhají akce pro neslyšící, kterých se účastní lidé se sluchovým postižením i z jiných regionů.

Brněnský spolek neslyšících

Brněnský spolek neslyšících mimo pravidelné spolkové a klubové činnosti organizuje také besedy tematicky zaměřené a pravidelná setkávání neslyšících v českém znakovém jazyce.

Spolek pořádá i společenské a sportovní soutěže, např. šipky, karty apod.

aktivitu pro seniory a osoby se sluchovým postižením. Dále zajišťuje program pro dětský koutek Beruška, kde probíhají pravidelné aktivity pro neslyšící maminky a jejich děti, které se mohou vyřádit ve vybavené dětské herně.

Centrum denních služeb pro neslyšící a nedoslýchavé

Centrum denních služeb (CDS) pro neslyšící a nedoslýchavé poskytuje sociální služby – odborné sociální poradenství pro neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé, tlumočnické služby pro neslyšící, sociálně aktivizační služby, volnočasové

Kurz znakového jazyka v organizaci Trojrozměr

Pro seniory organizuje kurzy trénování paměti, základy obsluhy počítačů a chytrých telefonů.

Na upravené zahradě organizuje Centrum akce jako je Zahradní slavnost, Indiánské léto apod. Na těchto a podobných akcích se účast pohybuje okolo 80 osob se sluchovým postižením.

Centrum pořádá různé akce, jako jsou shromáždění, besedy či výstavy. V současné době chystá velkou akci na oslavu 100letého výročí organizace neslyšících v Brně za hojně účasti 140 osob.

Organizace Trojrozměr

Trojrozměr pořádá dlouhodobé kurzy českého znakového jazyka určené pro odbornou veřejnost a pracovníky státní správy.

Sportovní klub neslyšících Brno

Sportovní klub neslyšících Brno organizuje sportovní akce na místních,

Dětský klub Beruška CDS

republikových i mezinárodních sportovních soutěžích.

Evropské centrum pantomimy neslyšících

Evropské centrum pantomimy neslyšících organizuje divadelní představení domácích a zahraničních souborů neslyšících. Centrum je jedním z organizátorů divadelní přehlídky „Otevřeno Kolín“. Pořádá kurzy pantomimy pro zájemce se sluchovým postižením.

Pantomima S.I.

Domov je centrem pravidelných nácviček divadelního souboru neslyšících Pantomima S.I.

Zahradní slavnost CDS

Divadelní spolek OUKEJ

Detašované pracoviště Centra zprostředkování tlumočení neslyšícím

Detašované pracoviště Centra zprostředkování tlumočení neslyšícím zprostředkovává a zajišťuje komunitní a ambulantní tlumočení pro neslyšící Jihomoravského kraje.

Divadelní spolek OUKEJ

Divadelní spolek OUKEJ vznikl na podporu umělecké a vzdělávací činnosti studentů a absolventů oboru „Výchovná dramatika pro Neslyšící“ na Divadelní fakultě JAMU v Brně. ■

Dětský klub Beruška CDS

Sportovní klub neslyšících Brno

Volnočasové aktivity CDS

Pantomima S.I.

Volnočasové aktivity CDS

Mikuláš v CDS

Pečení cukroví v CDS

IVETA MELICHAR: JSME MLADŠÍ GENERACE HISTORIE VODOVY A NAŠÍM ÚKOLEM JE V TÉ HISTORII POKRAČOVAT

Člověk nikdy neví, kam ho život zavane. To je příklad i Ivety Melichar, která byla v Domově neslyšících poprvé v roce 2005. Byla v prvním ročníku na vysoké škole a Centrum denních služeb (CDS) tam tehdy vedla Dana Peňázová. Ta se později stala tlumočnicí na Masarykově univerzitě. A Iveta? Ta je nyní ředitelkou CDS...

Ivet, na jaké akce jsi nejraději chodila do Domova neslyšících?

Milovala jsem akci Červnová noc, ta se konala vždy na konci června a vedl ji tehdejší funkcionář Brněnského spolku neslyšících Dušan Málík.

Jak dlouho už jsi ředitelkou Centra? Jsi ráda, že sídlíte právě v budově na Vodově? Má to pro tebe nějakou symboliku?

Ředitelkou centra jsem od roku 2019 a za tu dobu mi Vodova přirostla k srdci ještě více. Velice si vážím historie, kterou má za sebou, vážím si neslyšících, kteří u nás prožili svá nejkrásnější léta, vážím si všech zaměstnanců centra, že jsou stejně zapálení jako já. Jsme mladší generace historie Vodovy a naším úkolem je v té historii pokračovat a formovat ji. Po nás přijdou další, tak abychom jim předali to nejlepší z naší doby.

Na jaké akce, které pravidelně pořádáte, jsi hrdá?

Určitě na Zahradní slavnosti a Netradičního Mikuláše, kdy neslyšící Mikuláš s tlumočnickem čertem a andělem navštěvují slyšící děti. Má to své kouzlo pro obě strany a je to příjemný způsob osvěty. Největší radost mi ale dělá kolektiv centra, spolupráce s organizacemi na Vodově na společných akcích... Vezmi si, celou Vodovu řídí neslyšící, to je přece hustý! Správce je neslyšící,

ředitelka CDS je neslyšící, předseda Brněnského spolku neslyšících je neslyšící, předseda Sportovního klubu neslyšících je neslyšící, předseda Trojrozměru je neslyšící, vedoucí Centra zprostředkování tlumočení neslyšícím je neslyšící, předsedkyně spolku OUKEJ je neslyšící... Kde jinde v České republice to takto mají? U nás, na Vodově. *(úsměv)*

Do jaké míry spolupracujete s Brněnským spolkem neslyšících?

V únoru 2023 byl zvolen nový výbor a v současné chvíli spíše hledáme společnou cestu, kterou se vydáme.

Spolupracujete i s ostatními organizacemi, které tam sídlí?

Ano, velice úzce spolupracujeme s organizací Trojrozměr, co se týče výuky českého znakového jazyka pro neslyšící uprchlíky z Ukrajiny, spolupracujeme s divadelním spolkem OUKEJ na programech pro děti a se skupinou Hands Dance na vánočních vystoupeních.

Jaké výzvy čekají Centrum do budoucna?

Největší výzvou je být znovu v síti sociálních služeb Jihomoravského kraje. Obávám se, že to bude běh na dlouhou trať, ale nevzdávám to. Velice mě těší spolupráce s různými nadacemi, firmami a sponzory. Tihle všichni se velkou měrou podílí na našich činnostech, bez nich bychom to nezvládli. ■

OSOBNOST

TEXT: Veronika Širc
FOTO: Veronika Širc

ZDEŇKA WINKLEROVÁ: SRDCEM JSEM NESLYŠÍCÍ

Byla velmi zvědavé miminko. Všechno pozorovala, o všechno se zajímala. „Rodiče proto dlouho nevěděli, že se mnou není něco v pořádku. Když jsem ale v roce a půl nereagovala na volání, začali se mnou chodit po doktorech. A tam zjistili, že mám praktickou hluchotu,“ vrací se zpátky v čase pětadesátiletá Zdeňka Winklerová.

Ve třech letech nastoupila do mateřské školy pro děti s vadou řeči, kde ji velmi podporovala ředitelka. „Skládala se mnou dohromady jednotlivá slova, učila mě první souvislé věty. Na tuto školku navazovala první a druhá třída. Do třetí třídy jsem pak nastoupila do základní školy mezi slyšící, kde jsem byla ale jen čtvrt roku. Podle spolužáků jsem byla výborná, ale... Tenkrát byla jiná doba, ve třídě chodila paní učitelka tam a sem, moc jsem jí nerozuměla, a tak mě časem chtěli dát do ústavu...“

Maminka byla rázně proti. A nakonec se Zdeňkou zůstala doma celých třináct let, aby se jí mohla stoprocentně věnovat. „Dostala jsem se naštěstí k panu profesorovi Brohmovi, který viděl můj pokrok. Viděl, že jsem v dobré péči, a tak napsal posudek v můj prospěch. A díky tomu jsem nemusela do ústavu.“

Třetí až devátou třídu pak strávila v ZŠ pro nedoslýchavé a neslyšící v bývalých Sadech osvobození (dnešní Koliště). „Sice to bylo zakázáno, ale přesto jsme se spolužáky trochu znakovali,“ směje se Zdeňka, která dodává, že dnes už tam škola nestojí, byla zbourána.

Zvládla jsem to. Navzdory pochybnostem profesorek

Když se na konci povinné školní docházky rozhodovala, kam na střední, musela požádat inspektora školství o souhlas, zda může jako neslyšící studovat textilní průmyslovku. Získala ho. „Studium mi však dalo pořádně zabrat! Pouze se tam mluvilo, žádné úlevy jsem neměla. Ale zvládla jsem to! A to přesto, že mi některé profesorky nevěřily. Já to ale dotáhla do konce.“

Po škole ztratila kontakt s mnoha spolužáky, kteří se rozprchli po maturitě zpátky do svých domovů mimo Brno. Ztratila spolužáky, ale získala práci snů – v krejčovství se stala technoložkou.

„V konfekčním oddělení jsem dělala napřed v modelárně, pak jsem dělala technoložku, technologické postupy, kalkulace... Když potom odešla technoložka na mateřskou, nastoupila jsem na její místo a začala jsem chodit do terénu. Co jsem vypořádávala, to jsem předávala normovači. V práci jsem měla kolem sebe několik neslyšících. A protože mistrové neuměly znakovat a pořádně vysvětlovat neslyšícím, co mají dělat, pomáhala jsem jim s komunikací. Stala jsem se mostem mezi neslyšícími švadlenami a mistrovými.“

Přestože je od narození neslyšící, když si se Zdeňkou povídáme, nepotřebujeme k rozhovoru tlumočnicka znakového jazyka. Zdeňka je tak vůbec první neslyšící v projektu Jsem jedno ucho, se kterou se zvládám domluvit bez pomoci.

Zdeňka tak skvěle mluví, že se mi ani nechce věřit, že mě vůbec neslyší.

„Opravdu vás neslyším,“ směje se Zdeňka nad svým úžasem. „Naučila jsem se takhle odezírat díky tomu, že jsem od narození vyrůstala se slyšícími. Měla jsem slyšící sousedy, nejlepší kamarádku...“

Odezírání je základ

Domluvíme se skvěle. Zdeňka si je však vědoma svých limitů. „Vím, že mám určitě špatnou intonaci, protože neslyším, co říkám... Proto jsou pro mě důležité oči, abych mohla odezírat. A pořád dokola to opakuji i neslyšícím, že je potřeba trénovat odezíráni. Občas mávnou rukou, nechce se jim do toho... Dodávám jim ale kuráž, aby se nebáli, aby to opravdu zkusili, že jenom znakování je nezachráně.“

Zdeňka celý svůj pracovní život pomáhala neslyšícím. „Pomáhala jsem jim, aby se prosazovali, dávala jsem jim informace, které neměli... Neslyšící totiž obvykle nemají takový přehled o světě jako slyšící... A stále dokola jim opakuji, že znakový jazyk by měl být pomůcka, ale že nemohou zanevřít na odezíráni.“

Ještě dodnes se setkává s mladými neslyšícími, kteří jsou velmi fixovaní na své rodiče. „Jejich odpověď na mnoho věcí je ve stylu: ‚Maminka mi přece pomůže...‘ Jenže rodiče jednou odejdou a oni budou složitě hledat, kdo jim pomůže... Já jim tedy opakuji, že se mohou kdykoli obrátit na tlumočnice či na sociální pracovnice.“

Sama Zdeňka řešila v životě mnoho kotrmelců. „I v těch nejhorších chvílích se našťástí našel vždycky nějaký anděl, který mi pomohl.“

Počítač práci zkomplikoval

Po první mateřské se v osmdesátých letech přeorientovala na účetnictví v organizaci Druťeva. Stala se účetní materiálu. „Byl tam jeden úžasný kolega – mimochodem bez ruky – který mi všechno trpělivě vysvětloval. Po druhé mateřské jsem nastoupila zpátky na pozici technologa. Bohužel se časem změnilo vedení, přišel jiný ředitel... A já jsem začala dostávat neúplné informace... Byla to zrovna doba, kdy se zaváděly počítače. Hledala jsem někoho, kdo by mi to pořádně vysvětlil, ale nikdo se s neslyšící nechtěl zdržovat...“

Z Druťevy tedy v roce 2000 odešla do domova seniorů, kde pracovala jako samostatná švadlena. Zároveň spolupracovala s ergoterapeutkami.

Ale i k počítačům nakonec našla cestu. Sama se naučila pracovat s dokumenty nebo připravovat prezentace v PowerPointu... „A byla jsem to také já, která jsem bývalou ředitelku Centra denních služeb přesvědčovala, aby se

v centru učily počítače. Velkou zásluhu na tom měli i naši sponzoři. A díky tomu vznikl individuální kurz.“

Dobrovolnice a předsedkyně v jednom

Právě v Centru denních služeb – Brněnském spolku neslyšících pomáhá jako dobrovolnice a zároveň předsedkyně – už několik let. „Ve spolku mám na starosti kromě neslyšících a nedoslýchavých seniorů i děti. Dělán pravidelně každý měsíc různé akce. A moji srdeční záležitostí je Klub seniorů. A měla jste vidět, jak byli seniori smutní, když se během letních prázdnin nekonal... Ty dva měsíce bez klubu pro ně byly neuvěřitelně dlouhé a chodili se za námi pravidelně ptát, kdy už bude další akce.“

Ztráta paměti

Do klubu si Zdeňka chodí odpočinout. Život jí totiž připravil velkou životní ránu. Syn utrpěl v dospělosti vážný úraz hlavy. „Pracoval sousedovi na střeše. A najednou propadl střechou dovnitř. Ztratil paměť. Je to už šest let zpátky... Syn přišel nejen o zdraví, ale i o dívku, se kterou chodil... Kdyby zůstala, měl by oporu... Ale vím, že to pro ni nebylo jednoduché... Kvůli tracheotomii nemohl mluvit, dorozumívali jsme se prostřednictvím znakového jazyka. Tím jsem mu ulehčila kontakt se sestřičkou. Byla tehdy hodně překvapená... A vytvořilo se mezi námi takové pouto, že se dodnes setkáváme.“

Po půl roce, kdy se synem chodila na logopedii a různé rehabilitace, byla vyčerpaná. „A nejhorší byla ta frustrace, když víte, že děláte maximum, ale stále to není dost...“

Byla to ale právě práce v Brněnském spolku neslyšících, která jí opět vrátila energii do života. A vědomí, že na to není sama.

Druhý manžel je pro ni velkou oporou. „Ten první nebyl moc rodinný typ. Ale poučila jsem se a našla si druhého, který je úžasný. Je technicky zdatný, za ty roky jsem se od něho hodně naučila. A díky tomu si už umím spoustu věcí opravit v rodinném domku i sama.“

Pomáhala jsem, i když mě o to nikdo neprosil

Celý život pomáhala ostatním. Rozdávala kolem sebe energii, přestože byly chvíle, kdy jí sama neměla na rozdávání. „Pomáhala jsem vždycky. A automaticky, i když mě o to třeba nikdo neprosil. Když jsem viděla, že mají neslyšící problém s komunikací, byla jsem tu pro ně.“

Práce v Centru denních služeb – Brněnském spolku neslyšících, péče o syna, hlídání vnučky, starost o rodinný dům. Čas sama na sebe si pořádně nikdy moc nenašla.

„Ale kdybych měla více času, koukala bych na pohádky,“ zasní se Zdeňka. Žena s nádhernými očima a babičkovským úsměvem. Křehká, ale přitom tak neuvěřitelně silná. ■

Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, z.s. | Karlínské náměstí 12, 186 03 Praha 8
IČ: 00676535

Redakční rada: Veronika Širc | šéfredaktorka,
Šárka Prokopiusová, Pavlína Spilková

Grafika: Tereza Kawuloková
Jazyková korektura: Tereza Kawuloková
Překlad do ČZJ: Monika Goldefusová, Pavlína Spilková,
Iveta Melichar, Gabriela Pecová
Technická podpora: Marek Spilka, Tomáš Zbavitel

Titulní foto: historie Vodovy

ISSN 2694-9156 (Print)
ISSN 2571-2233 (Online)

Dvacáté druhé číslo vyšlo **14. června 2023.**

**Zveme
vás
na oslavu výročí**

≈ 100 let ≈

**od položení základního kamene
Domova neslyšících v Brně**

sobota 17. 6. 2023 od 10:00

Zajištěn bohatý program a občerstvení

Vodova 35, Brno 612 00